

Sygn. akt **III AUa 1327/21**

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 grudnia 2023 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Roman Walewski

Protokolant: Krystyna Kałużna

po rozpoznaniu w dniu 6 grudnia 2023 r. w Poznaniu na posiedzeniu niejawnym

sprawy **M. W. (1)**

przeciwko **Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji**

o wysokość emerytury funkcjonariuszy służb mundurowych

na skutek apelacji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 14 września 2021 r. sygn. akt VIII U 1431/21

1. oddala apelację;
2. zasądza od pozwanego na rzecz odwołującego kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w zapłacie za czas od uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia o kosztach procesu do dnia zapłaty.

	Roman Walewski	
--	----------------	--

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 21 września 2017 r., Nr ZER-SW1- (...), Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, na podstawie art. 15c w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2016 r., poz. 708) oraz na podstawie otrzymanej z IPN informacji Nr 525453/2017 z 1 września 2017r., ponownie ustalił wysokość emerytury M. W. (1) od 1 października 2017r. na 2.069,02 zł, tj. kwotę przeciętnej emerytury ogłoszonej przez Prezesa ZUS.

W formie i terminie przewidzianym prawem M. W. (1) odwołał się od powyższej decyzji, wnosząc o zmianę zaskarżonej decyzji i ustalenie, że od 1 października 2017 r. przysługuje mu emerytura w wysokości stanowiącej 75% podstawy jej

wymiaru, tj. w kwocie 7.340,98 zł brutto. Nadto odwołujący wniósł o zasądzenie zwrotu kosztów sądowych, w tym kosztów zastępstwa procesowego udzielonego przez adwokata, według norm przepisanych.

W uzasadnieniu odwołujący podniósł, że służbę rozpoczął 11 stycznia 1985 r. jako kursant Zmotoryzowanego Odwołu Milicji Obywatelskiej w P., na wolnym etacie milicjanta. Do 31 sierpnia 1987 r. odwołujący służył jako milicjant w I kompanii patrolowej (...) w P..

W latach 1987-1990 odwołujący odbywał studia w Akademii S[praw Wewnętrznych, Wydział Bezpieczeństwa Państwa, które ukończył w dniu 16 maja 1990 r. w stopniu podporucznika MO. Odwołujący nigdy nie był funkcjonariuszem Służby Bezpieczeństwa, a w trakcie służby nie podejmował żadnych działań nakierowanych na zwalczanie ówczesnej opozycji politycznej.

Od dnia 1 sierpnia 1990 r. odwołujący rozpoczął służbę w Urzędzie Ochrony Państwa Delegatura w P., na stanowisku inspektora pionu kontrwywiadu. Od 16 września 2002 r. odwołujący został powołany na stanowisko naczelnika Wydziału Administracyjno-Gospodarczego Delegatura Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w Z.. Funkcję tę pełnił aż do dnia przejścia na emeryturę w dniu 24 lutego 2017 r. W trakcie odbywania służby odwołujący był wielokrotnie nagradzany i odznaczony. Nigdy nie był karany dyscyplinarnie, ani w żaden inny sposób.

W odpowiedzi na odwołania organ rentowy, reprezentowany przez fachowego pełnomocnika podtrzymał dotychczasowe stanowisko i wniósł o oddalenie odwołań oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Dodał, że informacja o przebiegu służby jest wiążąca dla organu emerytalno-rentowego przy wydawaniu przedmiotowych decyzji.

Sąd Okręgowy VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w P. wyrokiem z dnia 14 września 2021r. (sygn. akt: VIII U 1431/21) w pkt 1 zmienił zaskarżoną decyzję i stwierdził brak podstaw do ponownego ustalenia wysokości emerytury odwołującego M. W. (1) przy uwzględnieniu przepisów dotyczących zasad obliczania wysokości świadczenia dla osób pełniących służbę na rzecz totalitarnego państwa i przyznał M. W. (1) emeryturę w dotychczasowej wysokości.

W pkt 2 wyroku sąd ten zasądził od Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji na rzecz M. W. (1) kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Podstawą rozstrzygnięcia wyroku sądu I instancji były następujące ustalenia i rozważania.

Odwołujący M. W. (1) urodził się w dniu (...)

Odwołujący został przyjęty do służby w Milicji Obywatelskiej od 11 stycznia 1985 r. na stanowisko kursanta do Zmotoryzowanego Odwołu Milicji Obywatelskiej. Była to służba patrolowa na mieście. W 1989 r. jednostka (...), w której służył odwołujący zabezpieczała wizytę Prezydenta USA George H. W. Bush. Odwołujący nie brał udziału w tłumieniu opozycji.

W latach 1987-1990 odwołujący odbywał studia w Akademii Spraw Wewnętrznych w L. Wydział Bezpieczeństwa Państwa, które ukończył w maju 1990 r.

Od 1 sierpnia 1990 r. odwołujący rozpoczął służbę w UOP Delegatura w P..

Z dniem 24 lutego 2017 r. odwołujący został zwolniony ze służby.

Decyzją z dnia 28 marca 2017 r. Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracyjnych przyznał odwołującemu emeryturę policyjną od 25 lutego 2017 r., tj. od następnego dnia po zwolnieniu ze służby. Wysokość emerytury została ustalona jako 75% podstawy wymiaru, tj. na kwotę 9.787,97 zł. Przy ustaleniu wysokości emerytury organ emerytalny uwzględnił wysługę emerytalną tj. z tytułu:

- zasadniczej służby wojskowej – 2 miesiące i 12 dni (od 30.10.1984 r. do 10.01.1985r.),
- służby w Milicji – 5 lat, 6 miesięcy i 214 dni (od 11 stycznia 1985 r. do 31 lipca 1990r.),
- służby w UOP – 11 lat, 10 miesięcy i 28 dni (od 1.08.1990 r. do 28.06.2002 r.)
- służby w ABW – 14 lat, 7 miesięcy i 26 dni (od 29.06.2002 r. do 24.02.2017 r.).

W dniu 18 września 2017 r. organ rentowy uzyskał informację Instytutu Pamięci Narodowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu o przebiegu służby Nr (...), w której wskazano na podstawie posiadanych akt osobowych, że odwołujący w okresie od 1 września 1987 r. do 16 maja 1990 r. pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin.

Mając na uwadze powyższą informację organ rentowy w dniu 21 września 2017r. ponownie ustalił wysokość emerytury policyjnej odwołującego. Emerytura została obniżona do kwoty 2.069,02 zł, tj. przeciętnej emerytury ogłoszonej przez Prezesa ZUS.

Na podstawie powyżej przedstawionego stanu faktycznego, sąd I instancji wydał powyższy wyrok uznając odwołanie za uzasadnione.

Jak zaznaczył Sąd Okręgowy, istota sporu w sprawie sprowadzała się do rozstrzygnięcia, czy organ emerytalny miał podstawy do ponownego ustalenia wysokości emerytury i renty policyjnej odwołującego. Organ emerytalny ustalił wysokość świadczeń odwołującego na podstawie uzyskanej z Instytutu Pamięci Narodowej informacji o przebiegu służby na rzecz totalitarnego państwa, w której wskazano, że odwołujący w okresie 1 września 1987 r. do 16 maja 1990 r. pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, (...)Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin.

Ustawa z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin przewiduje obniżenie emerytur i rent inwalidzkich wszystkim funkcjonariuszom, którzy pozostawali w służbie przed dniem 2 stycznia 1999r. i którzy w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. pełnili służbę w wymienionych w ustawie instytucjach i formacjach (tzw. służba na rzecz państwa totalitarnego). Obniżeniu podlegają także renty rodzinne, pobierane po funkcjonariuszach, którzy taką służbę pełnili.

Następnie sąd I instancji zacytował przepisy art.8a, art.13a,art.13b i art.15c ww. ustawy.

Stwierdził, że zgodnie z art. 13b ust. 1 ustawy za służbę na rzecz totalitarnego państwa uznaje się służbę od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. w wymienionych w przepisie cywilnych i wojskowych instytucjach i formacjach. W ust. 1 pkt 5 lit. e wymieniono jednostki odpowiedzialne za szkolnictwo, dyscyplinę, kadry i ideowo-wychowawcze aspekty pracy w Służbie Bezpieczeństwa.

Ponadto za w/w służbę uznano Akademię Spraw Wewnętrznych, a w jej ramach kadre naukowo-dydaktyczną, naukową i naukowo-techniczną pełniącą służbę w Wydziale Bezpieczeństwa Państwa Akademii Spraw Wewnętrznych oraz na etatach Służby Bezpieczeństwa, a także słuchaczy i studentów, którzy przed skierowaniem do Akademii Spraw Wewnętrznych pełnili służbę, o której mowa w pkt 5 i 6 oraz ust. 2 pkt 1.

Poza sporem pozostawało, że dane dotyczące odwołującego zostały umieszczone w katalogu funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa (Biuletyn Informacji Publicznej Instytutu Pamięi Narodowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu – dane osoby z katalogu funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa).

Jak stwierdził Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z 12 grudnia 2011r. (II UZP 10/11), sąd ubezpieczeń społecznych rozpoznający sprawę w wyniku wniesienia odwołania od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie ponownego ustalenia (obniżenia) wysokości emerytury policyjnej byłego funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa nie jest związany treścią informacji o przebiegu służby w organach bezpieczeństwa państwa przedstawionej przez Instytut Pamięi Narodowej zarówno co do faktów (ustalonego w tym zaświadczeniu przebiegu służby), jak i co do kwalifikacji prawnej tych faktów (zakwalifikowania określonego okresu służby jako służby w organach bezpieczeństwa państwa). Związanie to obejmuje jedynie organ emerytalny, który przy wydawaniu decyzji musi kierować się danymi zawartymi w informacji o przebiegu służby. Ustalenia faktyczne i interpretacje prawne Instytutu Pamięi Narodowej nie mogą natomiast wiązać sądu, do którego wyłącznej kompetencji (kognicji) należy ustalenie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia w przedmiocie prawa do emerytury policyjnej i jej wysokości oraz odpowiednia kwalifikacja prawna (subsumcja) ustalonych faktów.

Sąd Okręgowy zaznaczył, że w orzecznictwie nie budzi żadnych wątpliwości, iż ograniczenia dowodowe, m.in. dotyczące dopuszczalnych na etapie postępowania administracyjnego środków dowodowych, nie wiążą sądu ubezpieczeń społecznych, który rozpoznaje sprawy wszczęte na skutek odwołań od decyzji organów rentowych według procedury cywilnej w postępowaniu odrębnym, jako sprawy cywilne w znaczeniu formalnym. Każdy istotny fakt może być dowodzony wszelkimi środkami dowodowymi, które sąd uzna za pożądane, a ich dopuszczenie za celowe.

Przywołał następnie stanowisko Trybunału Konstytucyjnego zawarte w wyroku z dnia 11 stycznia 2012 r. (K 36/09).

Zauważył, że z karty przebiegu służby wynika, iż odwołujący został przyjęty do służby w Milicji Obywatelskiej od 11 stycznia 1985 r. na stanowisko kursanta do Zmotoryzowanego Odvodu Milicji Obywatelskiej. Była to służba patrolowa na mieście.

W 1989 r. jednostka (...), w której służył odwołujący zabezpieczała wizytę Prezydenta USA George H. W. Bush.

Następnie w latach 1987-1990 odwołujący odbywał studia w Akademii Spraw Wewnętrznych w L. Wydział Bezpieczeństwa Państwa, które ukończył w maju 1990 r. Od 1 sierpnia 1990 r. odwołujący rozpoczął służbę w UOP Delegatura w P.. Odwołujący nie brał udziału w tłumieniu opozycji.

Sąd Okręgowy wskazał, że zdaniem projektodawcy, ustawa dezubekizacyjna z 2016 roku miała na celu wprowadzenie rozwiązań zapewniających w pełniejszym zakresie zniesienie przywilejów emerytalnych związanych z pracą w aparacie bezpieczeństwa PRL przez ustalenie na nowo świadczeń emerytalnych i rentowych osobom pełniącym służbę na rzecz totalitarnego państwa w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r., ponieważ wprowadzone na gruncie ustawy dezubekizacyjnej z 2009 r. rozwiązania nie okazały się w pełni skuteczne, gdyż cel tej ustawy nie został osiągnięty w zakładanym zakresie.

W ustawie zaopatrzeniowej wprowadzono art. 13b, który enumeratywnie określa, jaka służba zostaje uznana za służbę na rzecz totalitarnego państwa. Projektodawca uznał bowiem, że zachodzi ewidentna potrzeba doprecyzowania katalogu jednostek, w których służba była pełniona na rzecz totalitarnego państwa oraz uwzględnił uwagę Instytutu Pamięi Narodowej, by nie wprowadzać zmian w ustawie lustracyjnej, gdyż mogłoby to wpłynąć w sposób istotny na prowadzone postępowania lustracyjne oraz na sam proces składania i badania oświadczeń lustracyjnych. Pojęcie „służby w organach bezpieczeństwa państwa” zastąpiono pojęciem „służby na rzecz totalitarnego państwa”, by nie wprowadzać nowej definicji organów bezpieczeństwa państwa wyłącznie na potrzeby ustawy dezubekizacyjnej. Katalog wprowadzony w art. 13b i jego uzasadnienie został opracowany przez Instytut Pamięi Narodowej. Uznano,

że „obecny stan badań pozwala na stworzenie enumeratywnego wyliczenia tych jednostek, których funkcjonariusze służyli na rzecz totalitarnego państwa”.

W ocenie Sądu Okręgowego okoliczność, że odwołujący nie miał obniżonej emerytury policyjnej na podstawie ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. pozostaje bez znaczenia dla rozstrzygnięcia, gdyż skutki ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. są dalej idące, niż poprzedniej ustawy. Ustawa z 16 grudnia 2016 r. przewiduje, że podstawa wymiaru za każdy rok służby na rzecz totalitarnego państwa wynosi 0, a nadto ogranicza wysokość emerytury i renty policyjnej wskazując, że nie może być ona wyższa, niż miesięczna kwota przeciętnej emerytury wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ogłoszonej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Następnie Sąd Okręgowy powołał się na stanowisko zawarte w uchwale składu 7 sędziów SN z dnia 16 września 2020 r., po rozpoznaniu w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zagadnienia prawnego w sprawie o sygn. III UZP 1/20.

Konkludował, że nie można ograniczyć się do bezrefleksyjnej wykładni językowej art. 13b ustawy z 1994 r., bowiem zakodowane w nim pojęcie stanowi kryterium wyjściowe, a więc przybiera postać domniemania możliwego do obalenia w procesie cywilnym. Pokreślenia wymaga, że taka wykładnia jest zgodna z jednolitym i utrwalonym orzecznictwem sądów administracyjnych, w szczególności Naczelnego Sądu Administracyjnego (zob. na przykład wyroki: z dnia 11 grudnia 2019 r., I OSK 2015/19; I OSK 2247/19, a także z dnia 4 czerwca 2019 r., II FSK 2018/17).

W okolicznościach sprawy sąd I instancji podkreślał, że na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach personalnych nie można wywieść jednoznacznego wniosku, że M. W. (1) wykonywał służbę na rzecz totalitarnego państwa, albowiem nie wykazano, aby w wykonywanych czynnościach stosował przemoc psychiczną, bądź fizyczną, czy jakiegokolwiek niegodziwe, niedozwolone i niemoralne praktyki w pełnionej służbie, a tym samym, aby jego działania i czyny naruszały podstawowe prawa i wolności człowieka i wypełniały znamiona czynów niedozwolonych.

Jak wynika z treści uchwały Sąd Najwyższego z dnia 16 września 2020 r. liczy się wyłącznie odpowiedzialność indywidualna, a nie zbiorowa oparta wyłącznie na fakcie służby w określonej formacji. Podkreślił przy tym, iż wtórna ingerencja nie niesie ze sobą żadnych nowych argumentów, bo za taki nie można uznać faktu, że poprzednia regulacja nie była pełna (zob. uzasadnienie projektu do ustawy nowelizującej). Nie odkryto nowych aspektów działań funkcjonariusza, czy też wręcz nie zastosowano metody indywidualnej oceny służby. Tego rodzaju operacja przybiera charakter represyjny i realizuje te same cele co poprzednio (odebranie ponowne praw niesłusznie nabytych przez zmniejszenie wskaźnika postawy wymiaru do zera), przez ten sam środek prawny a to może prowadzić do wniosku o naruszeniu zasady ne bis in idem (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 października 2014 r., P 50/13). Tego typu praktyka może stanowić o kolizji z konstytucyjnym wzorcem, standardem postępowania, skoro jednocześnie inne pola aktywności związane z represją (na przykład WRON) nie zostały objęte ponownym zakresem regulacji.

Indywidualny przebieg służby, jakim dysponuje Instytut Pamięci Narodowej, nie wskazuje, by odwołujący w okresie od 1 września 1987 r. do 16 maja 1990 r. pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa w wymienionych w przepisie art. 13b ustawy zaopatrzeniowej instytucjach i formacjach. Nadto należy zaznaczyć, iż formacja, w której odwołujący pełnił służbę nie została wymieniona w art. 13b w/w ustawy.

Reasumując Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. oraz przywołanych przepisów prawa materialnego, zmienił zaskarżone decyzje i stwierdził brak podstaw do ponownego ustalenia wysokości emerytury M. W. (1) przy uwzględnieniu przepisów dotyczących zasad obliczania wysokości świadczenia dla osób pełniących służbę na rzecz totalitarnego państwa i przyznał je w dotychczasowej wysokości.

Natomiast w punkcie 2 wyroku sąd ten orzekł o kosztach postępowania na podstawie art. 98 k.p.c. oraz § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r.

w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015r., poz. 1800), zasądził od Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji na rzecz S. C. 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Wyrok ten w całości, apelacją, zaskarżył pozwany organ rentowy zarzucając:

1) naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na treść rozstrzygnięcia tj.:

a. art. 327¹ §1 k.p.c. poprzez brak wyjaśnienia w uzasadnieniu wyroku podstawy faktycznej i wskazania podstawy prawnej na podstawie, której sąd I instancji ustalił wysokość policyjnej emerytury odwołującemu z pominięciem art. 13b w związku z art. 15c ust. 1-3 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2020 r., poz. 723 z późn. zm.) zwaną dalej: „ustawą zaopatrzeniową,

b. art. 233 §1 k.p.c., polegające na dowolnej, a nie swobodnej ocenie charakteru służby Odwołującego i uznaniu, że nie podlegała ona na zwalczaniu opozycji demokratycznej, związków zawodowych, stowarzyszeń, kościołów i związków wyznaniowych podczas, gdy ze zgromadzonego materiału dowodowego jednoznacznie wynika, że w okresie od dnia 1 września 1987 r. do dnia 16 maja 1990 r. Odwołujący pełnił służbę jako słuchacz Akademii Spraw Wewnętrznych w L. Wydział Bezpieczeństwa Państwa, co nakazywało wysnucie wniosków przeciwnych;

c. art. 233 §1 k.p.c. w związku z art. 252 k.p.c., które miało wpływ na treść rozstrzygnięcia - polegające na zakwestionowaniu przez Sąd I instancji informacji o przebiegu służby sporządzonej przez Instytut Pamięi Narodowej - Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, pomimo braku udowodnienia przez Odwołującego okoliczności przeciwnych;

d. art. 390 k.p.c. poprzez nieuzasadnione przyjęcie, że uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2020 r., sygn. akt III UZP 1/20 znajduje zastosowanie w niniejszej sprawie i nieuprawnione przyjęcie, że brak wykazania dopuszczenia się przez Odwołującego naruszenia podstawowych wolności i praw człowieka i obywatela uprawniało do odmowy zastosowania art. 15c ust. 1-3 ustawy zaopatrzeniowej;

2) naruszenie przepisów prawa materialnego tj.:

a. art. 13a ust. 5, art. 13b i art. 15c ustawy zaopatrzeniowej oraz §14 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 grudnia 2018 r. w sprawie trybu postępowania i właściwości organu w zakresie zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Celno - Skarbowej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2018 r., poz. 2373 z późn. zm.) poprzez ich niezastosowanie, co skutkowało brakiem uznania, że Odwołujący pełnił służbę na rzecz państwa totalitarnego;

b. art. 15c w związku z art. 13a ust. 5 i art. 13b ustawy zaopatrzeniowej poprzez nieuzasadnione przyjęcie, że Odwołujący nie powinien podlegać rygorom przewidzianym w tych przepisach, pomimo iż spełnia przesłanki w nich określone;

c. art. 13b ustawy zaopatrzeniowej poprzez nieprawidłową jego interpretację i nieuzasadnione przyjęcie, że zasadnicze znaczenie dla ustalenia służby na rzecz państwa totalitarnego mają czynności wykonywane w czasie jej pełnienia przez Odwołującego, a nie czynności operacyjno - techniczne niezbędne w działalności Służby Bezpieczeństwa wykonywane przez odpowiedniki terenowe jednostek organizacyjnych MSW enumeratywnie wymienione w tym przepisie;

d. art. 15c ust. 5 ustawy zaopatrzeniowej poprzez nieuzasadnione pominięcie zasad zawartej w tej dyspozycji stanowiącej, że przepisów art. 15c ust. 1-3 ustawy zaopatrzeniowej nie stosuje się, jeżeli osoba, o której mowa w tym przepisach udowodni, że przed rokiem 1990, bez wiedzy przełożonych, podjęła współpracę i czynności wspierała osoby lub organizacje działające na rzecz niepodległości Państwa Polskiego - pomimo, że Odwołujący nie wykazał spełnienia tych okoliczności;

e. art. 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2016 r. poz. 2270), zwaną dalej: „ustawą zmieniającą”, co skutkowało brakiem akceptacji przez sąd I instancji dokonania przez Pozwanego wszczęcia z urzędu postępowania w przedmiocie ponownego ustalenia wysokości świadczenia.

Podnosząc te zarzuty skarżący wnosił o:

- zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno - Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 września 2017 r., nr. (...) o ponownym ustaleniu wysokości emerytury w całości oraz zasądzenie kosztów postępowania,

ewentualnie:

- o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy sądowi 1 instancji do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu sądowi decyzję w zakresie zasądzenia na rzecz pozwanego kosztów postępowania.

Odwołujący, reprezentowany przez fachowego pełnomocnika, wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja okazała się bezzasadna i jako taka podlegała oddaleniu.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, sąd I instancji przeprowadził prawidłowe postępowanie dowodowe, a zebrany materiał poddał wszechstronnej ocenie z zachowaniem granic swobodnej oceny dowodów przewidzianej przez art. 233 § 1 k.p.c. Na tej podstawie Sąd Okręgowy poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne i rozważania prawne, które tutejszy sąd w pełni podziela i przyjmuje za własne bez potrzeby ponownego ich przytaczania.

Istota sporu w analizowanej sprawie sprowadzała się do rozstrzygnięcia, czy istniały podstawy do ponownego ustalenia wysokości emerytury odwołującego M. W. (2) na podstawie otrzymanej z IPN o przebiegu służby z dnia 01 września 2017 r., w której wskazano, na podstawie posiadanych akt osobowych, że odwołujący w okresie od dnia 01 września 1987 r. do

16 maja 1990 r. pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, (...) Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (tj. Dz.U. 2018, poz. 132 z późn. zm.- dalej też jako ustawa emerytalna).

Na wstępie rozważań, należało powołać podstawy prawne niniejszego orzeczenia.

Ustawa z 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (j.t. Dz.U.2020.723. ze zm.) przewiduje obniżenie emerytur i rent

inwalidzkich wszystkim funkcjonariuszom, którzy pozostawali w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r. i którzy w okresie od 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r. pełnili służbę w wymienionych w ustawie instytucjach i formacjach (tzw. służba na rzecz państwa totalitarnego). Obniżeniu podlegają także renty rodzinne, pobierane po funkcjonariuszach, którzy taką służbę pełnili.

Zgodnie z art. 13b ust. 1 powoływanej ustawy za służbę na rzecz totalitarnego państwa uznaje się służbę od 22.07.1944 r. do 31.07.1990 r. w wymienionych w przepisie cywilnych i wojskowych instytucjach i formacjach. W ust. 1 pkt 5 wymieniono służby i jednostki organizacyjne Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i ich poprzedniczki oraz ich odpowiedniki terenowe.

Zgodnie z art. 15c ust. 1 ww. ustawy, w przypadku osoby, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b, i która pozostawała w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., emerytura wynosi:

- 1) o % podstawy wymiaru za każdy rok służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b;
- 2) 2,6 % podstawy wymiaru za każdy rok służby lub okresów równorzędnych ze służbą, o których mowa w art. 13 ust. 1 pkt 1, 1a oraz 2-4.

W celu ustalenia wysokości emerytury, zgodnie z ust. 1-3, organ emerytalny występuje do Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu z wnioskiem o sporządzenie informacji, o której mowa w art. 13a ust. 1 (ust. 4).

Przepisów ust. 1-3 nie stosuje się, jeżeli osoba, o której mowa w tych przepisach, udowodni, że przed rokiem 1990, bez wiedzy przełożonych, podjęła współpracę i czynnie wspierała osoby lub organizacje działające na rzecz niepodległości Państwa Polskiego (ust. 5).

Biorąc pod uwagę zarzuty sformułowane przez organ rentowy w złożonej apelacji Sąd Apelacyjny pragnie podkreślić, że w szczególności nie zgadza się z tą częścią apelacji, w której jako podstawę zaskarżenia wskazano wiążący charakter informacji Instytutu Pamięci Narodowej w zakresie przebiegu służby i w zakresie kwalifikacji jednostek, w których funkcjonariusz pełnił służbę. De facto na tym poglądzie bazują praktycznie wszystkie zarzuty podnoszone w apelacji. Zdaniem sądu odwoławczego jest to pogląd błędny.

Sąd Apelacyjny stwierdza, że sąd orzekający w niniejszej sprawie nie był związany treścią informacji IPN o przebiegu służby odwołującego „na rzecz totalitarnego państwa”. Nie ulega wątpliwości, że ubezpieczony ubiegający się o świadczenia z ubezpieczenia społecznego w postępowaniu przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych może wszelkimi dowodami wykazywać okoliczności, od których zależą jego uprawnienia z tytułu ubezpieczenia.

W orzecnictwie sądów powszechnych, sądów administracyjnych oraz Sądu Najwyższego ukształtował się jednolity pogląd, zgodnie z którym okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość mogą być udowodniane wszelkimi środkami dowodowymi przewidzianymi w Kodeksie postępowania cywilnego. Przeciwno informacji o przebiegu służby mogą być przeprowadzane przeciwdowody

Sąd Najwyższy (por. wyroki z 09.04.2009 r., I UK 316/08, z 06.09.1995 r., II URN 23/95, OSNAPiUS 1996 nr 5, poz. 77, z 08.04.1999 r., II UKN 619/98, OSNAPiUS 2000 nr 11, poz. 439, z 04.10.2007 r. I UK 111/07, z 02.02.1996 r., II URN 3/95, OSNAPiUS 1996 nr 16, poz. 239 oraz z 25.07.1997 r., II UKN 186/97, OSNAPiUS 1998 nr 11, poz. 342) na gruncie art. 473 k.p.c. wielokrotnie wypowiadał się, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych i prawa pracy w postępowaniu przed sądem nie obowiązują ograniczenia dowodowe.

W postępowaniu przed sądem ubezpieczeń społecznych w sprawach o świadczenia emerytalno-rentowe prowadzenie dowodu z zeznań świadków lub z przesłuchania stron nie podlega żadnym ograniczeniom. Nie może zatem ulegać

wątpliwości, że pracownik czy ubezpieczony, ubiegający się o świadczenie z ubezpieczenia społecznego może w postępowaniu przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych wszelkimi dowodami wykazywać okoliczności, od których zależą jego uprawnienia z tytułu ubezpieczenia - także wówczas, gdy z dokumentu np. zaświadczenia o zatrudnieniu, wynika co innego.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z 09.12.2011 r. sygn. akt II UZP 10/11 (OSNP 2012/23-24/298) przyjął, że sąd ubezpieczeń społecznych, rozpoznający sprawę w wyniku wniesienia odwołania od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego MSWiA w W., w sprawie ponownego ustalenia (obniżenia) wysokości emerytury policyjnej byłego funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa, nie jest związany treścią informacji o przebiegu służby w organach bezpieczeństwa państwa przedstawionej przez Instytut Pamięci Narodowej zarówno co do faktów (ustalonego w tym zaświadczeniu przebiegu służby), jak i co do kwalifikacji prawnej tych faktów (zakwalifikowania określonego okresu służby jako służby w organach bezpieczeństwa państwa).

Cytowane postanowienie Sądu Najwyższego zapadło na tle obniżenia emerytury policyjnej w związku z pierwszą ingerencją ustawodawcy w świadczenia emerytalne funkcjonariuszy reżimu komunistycznego, kiedy to do ustawy z 18.02.1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, wprowadzono dodatkowy art. 15b przewidujący, że obniża się emeryturę osobie, która pełniła służbę w organach bezpieczeństwa państwa, o których mowa w art. 2 ustawy z dnia 18.10.2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów i która pozostawała w służbie przed dniem 02.01.1999 r.

Należy podkreślić, że Sąd Najwyższy również w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów z 16.09.2020 r. sygn. akt III UZP 1/20, dotyczącej kwestii obniżania emerytur policyjnych na podstawie aktualnie obowiązujących przepisów potwierdził, że sądu powszechnego nie wiąże informacja o przebiegu służby wydana przez IPN w trybie art. 13a ust. 1 ustawy z 1994 r.

Zdaniem Sądu Najwyższego kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka. Przedstawiona przez Sąd Najwyższy interpretacja powołanego przepisu jest bezpośrednio związana z realną możliwością kontroli sądowej decyzji obniżających świadczenia regulowane ustawą o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy. Oznacza to, że ubezpieczeni odwołując się do sądu w trybie art. 477⁹ § 1 k.p.c. mogą realizować prawo do sądu gwarantowane art. 45 § 1 Konstytucji RP.

Definiując bowiem pojęcie „służby na rzecz totalitarnego państwa”, ustawodawca w przepisie art. 13b powołanej ustawy, wymienił cywilne i wojskowe instytucje oraz formacje w których ubezpieczeni odbywali służbę jak również zatrudnienie na etacie na stanowiskach wymienionych w art. 13b ust. 2 ustawy.

Zatem, gdyby oceniać decyzje obniżające świadczenia tylko i wyłącznie pod względem formalnym, to odwołanie do sądu miałyby charakter iluzoryczny. Zwrócił na to uwagę Sąd Najwyższy w uzasadnieniu powołanej uchwały, powołując orzeczenie ETPCz z 14.06.2016r. (Philippou contra Cypr, skarga nr 71148/10), gdzie odnajdujemy pogląd, że pozbawienie praw emerytalnych może stanowić naruszenie art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 04.11.1950r., zmienionej Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2, jeżeli osobie zainteresowanej nie zapewniono prawa do rzetelnego procesu.

Uchwała Sądu Najwyższego, została podjęta na tle nieco odmiennego stanu faktycznego, w którym obniżeniu na podstawie przepisu art. 13b ust.1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy uległa emerytura, jednakże interpretacja powołanego przepisu przedstawiona przez Sąd Najwyższy w uchwale, ma pełne zastosowanie w rozpoznawanej sprawie w której obniżenie emerytury nastąpiło z uwagi na zastosowanie art. 13b ust.1 i art. 15c ustawy.

W razie stosownego zarzutu przeciwko osnowie informacji, sąd jest zobowiązany do rekonstrukcji przebiegu służby w konkretnym przypadku, na podstawie wszystkich okoliczności sprawy. W szczególności - na podstawie długości okresu

pełnienia służby, jej historycznego umiejscowienia w okresie od 22.07.1944 r. do 31.07.1990 r., miejsca pełnienia służby, zajmowanego stanowiska (pkt 59 uzasadnienia uchwały). W tym zakresie Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na potrzebę sięgania do opinii służbowych funkcjonariuszy, uwzględniania ogólnych reguł dowodzenia: rozkładu ciężaru dowodu, dowodu prima facie, domniemań faktycznych, wynikających z informacji o przebiegu służby (pkt 60). Wskazano, że przy ocenie zasadności objęcia konkretnej osoby zakresem ustawy okolicznością, której nie można pominąć, jest sam fakt weryfikacji w 1990 r. (pkt 92).

Sąd Najwyższy uznaje zatem, że informacja IPN stanowi dowód, który nie jest jednak dowodem wyłącznym albo dowodem niepodważalnym, którym sąd byłby związany, bez możliwości jego oceny w ramach przysługującego sądowi prawa do swobodnej i wszechstronnej oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.). Inne rozumienie stanowiska Sądu Najwyższego dawałoby IPN przymioty organu rozstrzygającego arbitralnie kwestie wysokości świadczeń emerytalno-rentowych, bez potrzeby odwoływania się do sądu, a z sądu- organ firmujący jedynie ustalenia zawarte w informacji IPN.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego - mając na uwadze wykładnię celowościową ustawy, uznać należy, że istotne znaczenie dla interpretacji definicji „służby na rzecz totalitarnego państwa” ma rodzaj i zakres czynności wykonywanych w trakcie służby.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, do zastosowania rygorów z art. 15c ustawy nie wystarczy samo formalne pełnienie służby w jednostkach wymienionych w art. 13b ustawy w okresie od 22.07.1944r. do 31.07.1990r., ale pełnienie służby polegające na zwalczaniu opozycji demokratycznej, związków zawodowych, stowarzyszeń, kościołów i związków wyznaniowych, łamaniu prawa do wolności słowa i zgromadzeń, gwałceniu prawa do życia, wolności, własności i bezpieczeństwa obywateli, łamaniu praw człowieka i obywatela.

Inna wykładnia przepisu art. 13b naruszałaby zasady sprawiedliwości społecznej, bowiem dotyczyłaby także osób, których pełniona funkcja czy charakter pracy nie miały charakteru operacyjnego, lecz charakter pomocniczy, techniczny, biurowy, porządkowy, niezwiązany z głównymi funkcjami organów bezpieczeństwa.

Tymczasem należy mieć na względzie, że wykonywanie „służby na rzecz państwa totalitarnego” było zindywidualizowane, mogło różnić się osobistym zaangażowaniem danej osoby i determinacją na realizowanie określonych zadań i funkcji. Działalność funkcjonariusza mogła być w różnym stopniu ukierunkowana na potrzeby, korzyści totalitarnego państwa. W związku z tym nie każde nawiązanie stosunku prawnego w ramach jednostek organizacyjnych, wskazanych w ustawie, musiało wiązać się ze służbą na rzecz totalitarnego państwa.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego sąd I instancji trafnie uznał, że nie można przyjąć a priori, iż sam fakt stwierdzenia pełnienia służby w okresie od 22.07.1944 r. do 31.07.1990 r.

w wymienionych w ustawie jednostkach organizacyjnych jest wystarczający do uznania, że dana osoba „pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa”. Służba (praca) takiej osoby powinna być oceniana na podstawie indywidualnych czynów, w oparciu o wszystkie okoliczności pełnionej służby. Nie można stosować mechanizmu odpowiedzialności zbiorowej, gdyż stosowanie takiego mechanizmu przybliżyłoby ten mechanizm do mechanizmów stosowanych w czasach państwa totalitarnego.

Sąd Najwyższy we wskazanej wyżej uchwale z 16.09.2020 r. zwrócił również uwagę na potrzebę odróżnienia osób, które kierowały organami państwa totalitarnego, angażowały się w realizację zadań i funkcji państwa totalitarnego, nękały swych obywateli także na innym polu niż styk szeroko rozumianego prawa karnego, a więc tych podmiotów, których ocena jest zdecydowanie negatywna, od osób, których postawa nie pozostawała w bezpośredniej opozycji do zadań i funkcji państwa, lecz sprowadzała się do czynności akceptowalnych i wykonywanych w każdym państwie, także demokratycznym, bez skojarzeń prowadzących do ujemnych ocen. Inaczej każdy podmiot funkcjonujący w systemie państwa w tych latach mógłby się spotkać

z zarzutem, że jego działanie, w ogólnym rozrachunku, było korzystne dla państwa totalitarnego (pkt 90).

Sąd Najwyższy wskazał, że pojęcie „służby na rzecz totalitarnego państwa” sensu stricto: „powinno objąć lata 1944-1956 i wiązać się wyłącznie z miejscem pełnienia służby, o ile oczywiście nie zostaną wykazane przez zainteresowanego przesłanki z art. 15c ust. 5 ustawy z 1994 r. lub w informacji o przebiegu służby, wskazane zostaną okoliczności z art. 13a ust. 4 pkt 3 ustawy z 1994 r.” (pkt 93). Natomiast „pojęcie sensu largo obejmie okres wskazany w art. 13b, czyli łączy w sobie cechy okresu totalitarnego i posttotalitarnego (autorytarnego) oraz pierwszego okresu transformacji, to jest od utworzenia rządu T. M.. (...) tak interpretowane pojęcie zostanie ukierunkowane na funkcje, jakie pełnił i zadania, jakie podczas służby wykonywał funkcjonariusz” (pkt 94).

Kryterium miejsca i czasu pełnienia służby nie powinno stanowić jedyne kryterium do oceny, czy M. W. (1) pełnił „służbę na rzecz totalitarnego państwa”, w rozumieniu art. 13b ust. 1 ustawy z 18.02.1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy. Kryteriami niezbędnymi do oceny czy pełnił on „służbę na rzecz totalitarnego państwa” powinny być przede wszystkim: rodzaj wykonywanych czynności, sposób ich wykonywania, a w szczególności ,czy w okresie pełnienia służby (pracy) dopuszczał się naruszeń podstawowych praw i wolności człowieka.

Mając powyższe rozważania na uwadze, w ocenie Sądu Apelacyjnego, sąd I instancji prawidłowo uchwycił istotę sprawy i po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, na podstawie zeznań odwołującego , jego akt osobowych i akt emerytalno-rentowych i stwierdził brak podstaw do ponownego ustalenia wysokości emerytury odwołującego przy uwzględnieniu przepisów dotyczących zasad obliczania wysokości świadczenia dla osób pełniących służbę na rzecz totalitarnego państwa i nie obniżył odwołującemu emerytury pozostawiając ją w dotychczasowej wysokości.

Podkreślić należy, że w przypadku odwołującego zakwalifikowano jego służbę jako służbę na rzecz totalitarnego państwa tylko dlatego, że jego stanowisko było usytuowane we wskazanych w ustawie instytucjach i formacjach.

Słusznie zatem Sąd I instancji stwierdził, że wydanie decyzji obniżającej odwołującemu świadczenie emerytalne bez uwzględnienia indywidualnego charakteru jego pracy, nie stanowi realizacji zasad sprawiedliwości społecznej, ale jest w istocie sankcją indywidualnie adresowaną, bez uprzedniego ustalenia zdarzenia z udziałem odwołującego, które taką sankcją by uzasadniało.

Jak wynika z treści uchwały SN z dnia 16.09.2020 r. o sygn. III UZP 1/20 liczy się wyłącznie odpowiedzialność indywidualna, a nie zbiorowa, oparta wyłącznie na fakcie służby w określonej formacji.

Sąd Apelacyjny przypomina, że odwołujący został przyjęty do służby w Milicji Obywatelskiej od 11 stycznia 1985 r. na stanowisko kursanta do Zmotoryzowanego Odwołu Milicji Obywatelskiej. Była to służba patrolowa na mieście. W 1989 r. jednostka (...), w której służył odwołujący zabezpieczała wizytę Prezydenta USA George H. W. Bush. Odwołujący nie brał udziału w tłumieniu opozycji.

W latach 1987-1990 odwołujący odbywał studia w Akademii Spraw Wewnętrznych w L. Wydział Bezpieczeństwa Państwa, które ukończył w maju 1990 r.

Od 1 sierpnia 1990 r. odwołujący rozpoczął służbę w UOP Delegatura w P..

Następnie , od dnia 20 lutego 1998r. powierzono mu obowiązki kierownika Wydziału Administracyjno-Gospodarczego Delegatury ABW w P..

Z dniem 24 lutego 2017 r. odwołujący odszedł ze służby będąc wówczas naczelnikiem Wydziału Logistyki Delegatury ABW w Z. w stopniu podpułkownika (...).

Podczas służby w Milicji Obywatelskiej M. W. (1) nie zajmował się żadnymi sprawami o charakterze politycznym, nie inwigilował środowisk opozycyjnych, nie brał udziału w przesłuchaniach powyższych osób. W okresie objętym informacją IPN odwołujący był de facto słuchaczem Akademii Spraw Wewnętrznych na Wydziale Bezpieczeństwa

Państwa w L.. Zarówno przed rozpoczęciem nauki w (...) jak i po jej zakończeniu odwołujący był milicjantem. Nigdy nie był funkcjonariuszem Służby Bezpieczeństwa.

Pełniąc służbę w UOP i ABW był odznaczany i nagradzany, nie był karany dyscyplinarnie.

Z materiału odwodowego zebranego w sprawie nie wynika, aby odwołujący w spornym krótkim okresie ,gdy był de facto słuchaczem Akademii Spraw Wewnętrznych na Wydziale Bezpieczeństwa Państwa w L. w wykonywanych czynnościach stosował przemoc psychiczną, bądź fizyczną, czy jakiegokolwiek niegodziwe, niedozwolone i niemoralne praktyki w pełnionej służbie, a tym samym, aby jego działania i czyny naruszały podstawowe prawa i wolności człowieka i wypełniały znamiona czynów niedozwolonych.

Okoliczności te nie dają zatem żadnych podstaw do przyjęcia, aby ubezpieczony faktycznie podejmował jakiegokolwiek zadania w zakresie zwalczaniu opozycji demokratycznej, związków zawodowych, stowarzyszeń, kościołów i związków wyznaniowych, łamaniu prawa do wolności słowa i zgromadzeń, gwałceniu prawa do życia, wolności, własności i bezpieczeństwa obywateli.

Ponadto pozwany organ rentowy nie odniósł się w żaden sposób do twierdzenia odwołującego , że w ogóle nie należy on do kręgu osób, o których mowa w art.13b ust.1 pkt lit.e 5 tiret 5 ustawy emerytalnej, ponieważ przed skierowaniem do ASW nie pełnił służby, o której mowa w pkt 5 i 6 oraz ust.2 pkt 1 tej ustawy.

Ze względu na powyższe nieprawidłowe było przyjęcie przez organ rentowy, że ubezpieczony pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa w rozumieniu art. 13b i obniżenie jego emerytury na podstawie art. 15c powołanej ustawy emerytalnej, albowiem przesłanki do zastosowania tej regulacji w odniesieniu do ubezpieczonego nie zostały spełnione.

Nie ulega wątpliwości, że stosunek służbowy funkcjonariuszy Policji i wcześniej - analogicznie - funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej oraz Służby Bezpieczeństwa, jest zgoła odmienny od stosunku pracy. Jak się słusznie wskazuje w orzecznictwie, osoba będąca policjantem, a wcześniej milicjantem albo funkcjonariuszem SB, ma wpływ na ukształtowanie tego stosunku prawnego jedynie na etapie wstępnym, a to poprzez złożenie dobrowolnego zgłoszenia się do służby w określonej formacji na konkretne stanowisko etatowe przynależne danej jednostce (komórce) organizacyjnej Służby Bezpieczeństwa lub Milicji Obywatelskiej.

Wniosek o przyjęcie do służby w formacji (Milicji lub SB) na konkretne stanowisko etatowe był rozpatrywany przez uprawniony organ i była podejmowana decyzja o przyjęciu do określonej służby lub o odmowie przyjęcia. Przyjęcie do służby na konkretne stanowisko służbowe poprzez wydanie rozkazu personalnego kształtowało prawa i obowiązki funkcjonariusza na tym stanowisku, które musiały być zgodne z przepisami powszechnie obowiązującymi i przepisami wewnętrznymi danej formacji. Funkcjonariusz nie miał jednak już wpływu na poszczególne elementy kształtujące jego służbę w określonej formacji, gdyż to przełożony w oparciu o obowiązujące przepisy określał elementy decyzji.

Niemniej jednak podkreślenia wymaga fakt, że istotą decyzji administracyjnej jest trwałość wyrażająca się jej oddziaływaniem w czasie, po dniu, w którym stała się ostateczna. Wywołuje stabilność relacji nawiązanej na jej podstawie. Prowadzi także do względnie sprawnego, odformalizowanego jej wykonania, nie wyłączając przymusu określanego w regulacjach z zakresu postępowania egzekucyjnego w administracji. Z obydwu tych cech wynikają dla organu wydającego decyzję (organu służby mundurowej) gwarancje: przewidywalności i niezawodności; są to cechy, które stają się nieodzowne, gdy spojrzeć na zakres działania organów służb mundurowych, który obejmuje w szczególności zapewnienie bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego Państwa oraz porządku publicznego.

W ramach tego stosunku administracyjnego, opartego niewątpliwie na podległości służbowej, funkcjonariusz, z mocy decyzji administracyjnej, ulokowany zostaje w sferze wewnętrznej działania organu. Funkcjonariusz przyjęty do służby zostaje związany przepisami prawa wydawanymi przez przełożonych, a nadto aktami indywidualnymi: poleceniami służbowymi i rozkazami.

Tym samym w chwili, gdy dana osoba staje się funkcjonariuszem i zostaje przyjęta do służby musi działać w ramach obowiązujących ją przepisów prawa, jak i poleceń przełożonych. Niemniej jednak, jak wynika z powyższego, stosunek służbowy nie może też być dowolnie zmieniany i kształtowany przez samych przełożonych. Każda zmiana stosunku administracyjnego wymaga wydania decyzji zmieniającej, a to rozkazu personalnego i zapoznania z jej treścią funkcjonariusza. Warto w tym miejscu dla przykładu wskazać, że z mocy art. 32 ust. 1 i 2 ustawy o Policji, mianowanie na stanowisko służbowe, przeniesienie oraz zwolnienie ze stanowiska jest decyzją, od której przysługuje odwołanie.

Odwołujący, jak zeznawał, nigdy nie został powołany do służby w SB. Do szkoły w L. poszedł jako milicjant i po jej ukończeniu wrócił do pracy w milicji.

Z kolei, biorąc pod uwagę treść art. 131 ustawy o Urzędzie Ochrony Państwa, to z chwilą zorganizowania Urzędu Ochrony Państwa funkcjonariusze Służby Bezpieczeństwa zostają z mocy prawa zwolnieni ze służby i aby taki funkcjonariusz mógł dalej służyć w Policji lub UOP, to niezbędnym było przejście procesu weryfikacji.

Wnioskodawca został pozytywnie zweryfikowany w 1990 r. i przyjęty do służby w Policji.

Dla sądu odwoławczego okolicznością istotną w niniejszej sprawie jest i to ,że po 1990 r., przez kolejne 27 lat, wnioskodawca nienagannie pełnił służbę, chroniąc bezpieczeństwo, zdrowie i życie oraz interesy majątkowe obywateli Rzeczypospolitej Polskiej- najpierw w UOP a później w ABW, Ta okoliczność nie może nie mieć znaczenia przy ocenie trafności rozstrzygnięcia sądu I instancji.

Tak więc raz jeszcze należy podkreślić ,że kryterium miejsca i czasu pełnienia służby nie powinno stanowić jedyne kryterium do oceny, czy odwołujący pełnił „służbę na rzecz totalitarnego państwa”, w rozumieniu art. 13b ust. 1 ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy. Jak to stwierdzono wyżej, kryteriami niezbędnymi do oceny, czy odwołujący pełnił „służbę na rzecz totalitarnego państwa” powinny być przede wszystkim: rodzaj wykonywanych czynności, sposób ich wykonywania, a w szczególności, czy w okresie pełnienia służby wykonywał czynności operacyjno-techniczne niezbędne w działalności Służby Bezpieczeństwa.

Tymczasem pozwany tak naprawdę nie wykazał nawet tego , że odwołujący w ogóle należą do kręgu osób wskazanych w art.13b ust.1 pkt lit. e 5 tiret 5 ustawy emerytalnej, niezależnie od tego , że jak wskazano wyżej , brak było jakichkolwiek dowodów na służbę odwołującego na rzecz totalitarnego państwa w rozumieniu wskazanym w powyższych rozważaniach.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego niezasadny okazał się również zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. i art. 252 k.p.c. Zgodnie z zasadą swobodnej oceny dowodów, sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania na podstawie „wszechstronnego rozważenia zebranego materiału”, a zatem, jak podkreśla się w orzecznictwie, z uwzględnieniem wszystkich dowodów przeprowadzonych w postępowaniu, jak również wszelkich okoliczności towarzyszących przeprowadzeniu poszczególnych dowodów i mających znaczenie dla oceny ich mocy i wiarygodności. Przyjmuje się, że ramy swobodnej oceny dowodów muszą być zakreślone wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego regułami logicznego myślenia oraz pewnego poziomu świadomości prawnej, według których Sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy, jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i wiąże ich moc oraz wiarygodność, odnosi je do pozostałego materiału dowodowego.

Do naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. mogłoby dojść tylko wówczas, gdyby strona skarżąca wykazała uchybienia podstawowym regułom służącym ocenie wiarygodności i mocy poszczególnych dowodów, tj. regułom służącym ocenie wiarygodności i mocy poszczególnych dowodów tj. regułom logicznego myślenia, zasadzie doświadczenia życiowego i właściwego kojarzenia faktów (wyrok Sądu Najwyższego z 10.06.1999 r., II UKN 685/98).

Apelacja pozwanego organu emerytalno-rentowego nie zawiera żadnych merytorycznych argumentów ograniczając się do polemiki z ustaleniami sądu i brakiem dowodów przeciwnych, sprowadzała się wyłącznie do przedstawienia własnej oceny zgromadzonych dowodów i interpretacji przepisów.

Organ rentowy nie przejawiał odpowiedniej inicjatywy dowodowej, aby wykazać, że odwołujący „pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa” w rozumieniu wskazanym w uchwale Sądu Najwyższego. Należy mieć na uwadze, że ciężar dowodu (art. 6 k.c.) w niniejszej sprawie spoczywał na organie rentowym, który chciał wywieść w swoim interesie określone skutki prawne.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 22 lutego 2017 r. (III AUa 1234/16, LEX nr 2284958) stwierdził, że: „do postępowania odrębnego z zakresu ubezpieczeń społecznych w zakresie postępowania dowodowego ma zastosowanie - bez żadnych ograniczeń - reguła wynikająca z 232 k.p.c., obowiązuje więc zasada kontradiktoryjności i dowodzenia swoich twierdzeń przez stronę. Wydanie decyzji przez organ rentowy w postępowaniu administracyjnym nie zwalnia go więc od udowodnienia przed sądem jej podstawy faktycznej, zgodnie z ogólnymi zasadami rozkładu ciężaru dowodu” (podobnie wyroki Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 8 maja 2018 r., III AUa 103/18, LEX nr 2937508, Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 24 kwietnia 2018 r., III AUa 1471/17, LEX nr 2563109, Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 14 marca 2018 r., III AUa 1444/17, LEX nr 2545123, Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 4 października 2017 r., III AUa 1038/16, LEX nr 2659455).

Podkreślić także należy, że pomimo, iż uchwale z dnia 16 września 2020 r., sygn. III UZP 1/20 nie nadano mocy zasady prawnej, to brak formalnej mocy wiążącej orzecznictwa Sądu Najwyższego, poza związaniem wynikającym z przepisów szczególnych (art. 390 § 2 k.p.c., 39820 k.p.c.), nie oznacza, iż nie mają one realnego wpływu na orzecznictwo sądowe (vide postanowienie z dnia 17 maja 2019 r. V CZ 23/19, wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 17 października 2017 r. III AUa 234/17).

Za przyjęciem poglądu wyrażonego w przytoczonej uchwale Sądu Najwyższego, poza wagą jej jurydycznych argumentów, przemawia także potrzeba ujednoczenia orzecznictwa. Uchwała zawiera wykładnię norm prawnych popartą szeroką argumentacją i autorytetem Sądu Najwyższego. Niezastosowanie się do takiej uchwały wymaga zatem przedstawienia pogłębionej kontrargumentacji, a nie tylko wskazania, że nie ma mocy zasady prawnej.

Mając powyższe na uwadze, zdaniem Sądu Apelacyjnego, sąd pierwszej instancji prawidłowo ocenił spór i po przeprowadzeniu postępowania, na podstawie zeznań odwołującego, jego akt osobowych, akt emerytalno-rentowych oraz informacji uzyskanych w IPN ustalił, że jego służba od dnia 30 października 1988 r. do 20 maja 1990 r. nie stanowiła „służby na rzecz totalitarnego państwa w okresie od 22.07.1944 r. do 31.07.1990 r.”, o której stanowi przepis art. 13b ustawy.

Wobec uznania, że zarzuty apelacyjne były bezzasadne oraz mając na uwadze powyższe ustalenia faktyczne i rozważania prawne - na podstawie art. 385 k.p.c. – należało orzec o oddaleniu złożonej w niniejszej sprawie apelacji – pkt 1 wyroku.

Orzeczenie o kosztach postępowania odwoławczego zawarte w punkcie 2 wyroku znajduje swoje uzasadnienie w treści art. 98 § 1, 1¹ i 3 oraz art. 108 § 1 k.p.c. oraz § 9 ust.2 w zw. z § 10 ust.1 pkt.2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. (Dz.U.2015.1800.) w sprawie opłat za czynności adwokackie.

Roman Walewski